

Selvet som højeste norm

Af Carsten Hjorth Pedersen

Artiklen er tidligere bragt i "Den Kristne Skole og Familie" nr. 2, 1992.

Det relative sandhedsbegreb har længe været herskende i brede kredse af vort samfund og har derfor også gjort sin indflydelse gældende i forbindelse med opdragelse og undervisning.

Trods de senere års megen tale om værdier og etik, står det relative sandhedsbegreb uantastet som grundlag for megen tænken og handlen i dag. Ja, man kan endda sige, at det relative sandhedsbegreb fejrer nye triumfer. Hidtil har man da i det mindste kunnet regne med, at nogle ting var givet, så som fysiske genstande og tekstlige udsagn. Men selv dette røres der nu ved. Man spørger seriøst: Findes virkeligheden, eller er alt bare subjektivitet?

Denne strømning finder udtryk bl.a. i den nyreligiøse bølge og i den såkaldte postmodernisme.

Nyreligiøsitet

En bølge af nyreligiøsitet skyller over vort samfund i disse år. Under inspiration fra Østens religioner og gammelt hedenskab udkrystalliseres en ny vestlig form for religiøsitet som er ekstrem subjektiv. Dette sker bl.a. i den tænkning, som forskellige New Age-retninger fremsætter.

I New Age arbejder man med to former for virkelighedsopfattelse. Den første er den almindelige, hvor vi opfatter med vore sanser i rummets tre dimensioner. Den anden form er den såkaldte kosmiske bevidsthed, hvor man ser helheden i virkeligheden og dernæst oplever at blive ét med kosmos og endelig opdager, at man selv er skaber af virkeligheden.

Den grundlæggende tankegang er, at mennesket er guddommeligt. Mit selv er guddommeligt. Livet drejer sig om at få erkendelse (gnosis) af dette forhold. Ved forskellige teknikker skal jeg prøve at bringe mig på højere og højere bevidsthedsniveau, indtil jeg erkender min guddommelige identitet. Da bliver jeg skaberen af min egen omverden. I fuld alvor siges det, at genstande og mennesker omkring mig er blevet til ud af min bevidsthed. James Sire siger det sådan om New Age: "Hvad som helst, selvet ser, registrerer, opfatter, forestiller sig eller tror på, eksisterer. Det eksisterer, fordi selvet kontrollerer virkeligheden. Selvet giver det eksistens". Dette er ikke blot subjektivitet. Det er tillige selvforhudelse.

Postmodernismen

Nihilisme er ifølge fremmedordbogen en "anarkistisk anskuelse, som fornægter alle værdier, mål og muligheder for fremskridt og fremhæver tilværelsens meningsløshed". Postmodernismen er en form for nihilisme i højere potens. Den er kaldt "den glade nihilisme" eller "nihilisme med et smil". Tankegangen er ikke blot, at alt er meningsløst, men at det er helt fint, at alt er meningsløst. Alting flyder, og det er netop det store kup.

Modernismen stillede spørgsmål, men gav ikke svar. Postmodernismen stiller ikke engang spørgsmål. Den mener hverken, at livet er meningsfuldt eller meningsløst. Livet er bare. Mennesket er derfor kastet ud i et ensomt liv, hvor det gælder om at opnå størst mulig nydelse. Når intet betyder noget, betyder alt noget. Vi har ikke andet at henvise til end os selv.

Dette får også til følge, at skellet mellem virkelighed og fiktion nedbrydes. Man kan ikke vide, om teaterstykket eller virkeligheden er mest virkelig.

Det betyder også, at bindingen mellem sprog og virkelighed bliver nedbrudt. Man siger, at tekster ikke findes. Der findes ingen tekster, kun mennesker, der læser tekster. Man kan derfor ikke sige, at noget er fejllæsning af en tekst. Enhver subjektiv oplevelse af en hvilken som helst tekst er legitim.

Den postmodernistiske strømning ser for øvrigt ud til at passe som hånd i handske til den nyreligiøse. Den store fællesnævner er selvet, som har ophøjet sig til højeste instans i tilværelsen

Ingen aprilsnar!

Ovenfor har jeg - i meget kort form - givet nogle smagsprøver på udsagn og holdninger fra nyreligiøs og postmodernistisk side.

Hvis disse udsagn blot var en aprilsnar, var de ikke værd at bruge en artikel på. Men det er ingen aprilsnar. Udsagnene er dybt seriøst ment. Ikke alle tilslutter sig de rabiate udsagn fra dette hold. Men grundholdningen har bedre fat, end det er rart at tænke på.

Denne ekstremt sandhedsrelative og subjektive holdning har allerede stor indflydelse på opdragelse og undervisning. Den gør sig gældende i undervisningssystemet i vort land.

Nogle konsekvenser for pædagogikken

Lad mig kort ridse nogle konsekvenser af ovenstående grundholdning op:

- a. Al tale om autoritet bliver umulig. Hvis sandheden er relativ, og det enkelte menneske må finde sin egen vej, kan voksne ikke for alvor vejlede børn og unge. Man kan imidlertid vende hele sagen på hovedet og spørge, om ikke netop den nævnte grundholdning er den mest brutale form for omsorgssvigt, vi kan udsætte børn for.
- b. Det menneskelige fællesskab opløses. Opdragelsen, som har til hensigt at føre ind i det menneskelige fællesskab, bliver ligegyldig. Da selvet er guddomliggjort, bliver vi vor egen lykkes smed, og det bliver meningsløst at gøre godt imod sin næste.
- c. Undervisning bliver en absurditet. I yderste konsekvens er det eneste, der bliver tilbage: indførelse i teknikker til at forløse sit eget selv. Formidling af kulturarven bliver af yderst sekundær betydning.
- d. Hvis skellet mellem virkelighed og fiktion nedrives, vil det få alvorlige psykiske forstyrrelser til følge for både børn og voksne.
- e. Hvis tekster ikke findes, opløses sprogets fællesskabskonstituerende virkning. Vi vil komme til at handle dybt uetisk over for hinanden, hvis vi ikke spørger efter, hvad afsenderen har ment, men blot efter, hvad vi har hørt.

Som aldrig før er der brug for, at vi fremholder Sandheden.

Sandheden er ikke en idé. Sandheden er en person, Guds Søn, Jesus Kristus. Ham har vi mødt. Han har talt sit Ord, som viser os, hvad der er sandt, og hvad der er falsk i denne verden.

Tidens vildfarelser kommer ikke bag på ham. Han har afsløret dem for længst. Men han elsker de vildfarne og kalder os til at være troværdige vidner om Sandheden i vort slægtled.

Denne artikel var bragt på KPI's hjemmeside: www.kpi.dk